

megragadható legyen. Szent Márton Monostorának koronként átalakuló épületegyüttese szükségből és tudatosságból egyfajta „régí és új” folytonosságot őrzött meg. Figyelő tekintet hamar felfedezi, érzi, hogy itt *kézzel fogható* az egész, a múlt, a köztes és az *élni akaró jelen, amely a jövőre nyit*. Az épület belső terei ugyanezt a folytonosságot tárják a látogató szeme elé tárgyakban, használati eszközökben, képekben stílusváltásról stílusváltásra.

Egy *házban élni kell*, mert arra épült. *Ha múzeummá válik, akkor élhetetlenné is válik*. A változás, a fejlődés új tereket keres magának. Ennek a folyamatában élük. A bencések ezt már a *barokk kortól* érzékeltek. Akkoron *újjáépített könyvtáraik, levéltáraik voltak a múlt őrzői betűben, kéziratban, tárgyakban, szemet gyönyörködtető berendezésekben*. Így az a kor, amely elkezdte a régít „műértéke” szerint is becsülni és keresni, a monostor reprezentációra szánt teremt: templomot, folyosót, apáti lakást, könyvtárat használta fel erre a célra. Pannonhalmán a nagy történeti törésvonalak, nagy váltásokra készítették az újjáépítőket. A XIX. század első felében felépülő *könyvtár sokáig töltötte be tervezetten, vagy kényszerből monostori kiállító terem hivatását. Már az épületet is úgy tervezték, hogy a könyvtár, a tudományok tárháza lehessen gyűjteményeivel, múzeumaival, de amelyben rangos ülést, koncertet is tarthattak. Sőt elérkezett az idő, amikor a reprezentáns csarnok oszlopok közti tereit is tárlókkal látták el, hogy időszak kiállítóterként szolgáljanak* és a gimnázium folyosója, tetőtere is ezt a célt szolgálta.

Az *elmúlt korok látogatói* szám szerint viszonylag kevesen voltak. Mennyiségi változás a XX. század szervezett turizmu-

sával, később vallási turizmusával mutatkozott meg. A monostor *a nyitásra elébb kényszerből és félénken adott lehetőséget, majd később tudatosan vette kézbe az étellel együttjáró kikerülhetetlent*. Szent Márton Monostora életében, kiállítási terei vonatkozásában a monostor alapításának millenniuma (1996) új fejezetet nyitott. *A monostor és környéke a világ kulturális örökségének része lett*. A Mons Sacer 996-1996 című millenniumi kiállítás kialakított új terme volt az első jelentős nyitás, új tér, majd e kiállító teremben évente megrendezett időszaki kiállítások folytatták a sort és vonták magukra egyre inkább a látogatók érdeklődését.

A 2014-ben megnyíló *Apátsági Major Látogatóközpont* a pannonhalmi műkinckek bemutatását európai nivóra és méretekre emeli. Olyan lehetőség, amelyért hálásak vagyunk. Az eredeti majort Sajghó Benedek főapát (1722-68) építtette a XVIII. század második negyedében. Az uradalom központja a major épülete volt, ahol a gazdasági épületeken és a központi pincén kívül több lakás is helyet kapott. A bognár- és kádárműhelyek mellett ökörszék és lóistálló, valamint kocsiszín volt az udvarban, míg az épület déli részén két mosóudvar is volt. Szemben volt az uradalmi magtár, valamint a szakácsok háza. Bár a major több átépítésen is átesett, az államosításig megőrizte a főapátsági gazdaságban betöltött központi szerepét. A visszavásárlást követően 2014-től ez a felújított épületegyüttes kiállítóterként működik. *A bencés szerzetesközösség Szent Márton hegyén* című multimédiás kiállítás az apátság történetét mutatja be a 996-os alapítástól egészen 2014-ig. A Pannonhalmi Főapátság egykori győrszentmártoni majorjának 600 méteres pincerendszerében, szőlészet- és borászat-

történeti kiállítás bemutatja a Főapátság *ezer éves borkultúráját*. Megismertet a majorság történetével is.

Az időszakos kiállítások terei lehetőséget adnak arra, hogy a kereszténység összetett történetének bizonyos elemeiről látogatóinkkal együtt gondolkodjunk. Az évenként változó és változó hangsúlyt közvetítő kiállítások egyben meghívások az életre, életünk időszerű alakítására, teljesebbé tételére. Idén az *Ikon és ereklye: Képtisztelet Keleten és Nyugaton* (2014. március 21.–november 11.) és a *Kép és kereszténység: Vizuális médiumok a középkorban* (2014. június 20.–szeptember 30.) kiállítások a keresztény képtörténet középkori szakaszába nyújtanak betekintést. A két kiállítás lehetőséget ad arra, hogy egyszerre tekintsük át nyugati képhasználat gazdag képi kultúráját és keleti gyökereit. A görög és latin képtisztelet

összefonódó története mind vallástörténeti, mind pedig művészettörténeti szempontból különösen jelentős. A képtisztelet vallástörténeti kérdései a keresztény felekezetek közötti párbeszéd fontos elemét jelentik. A vallási kultuszképek művészeti képpé váló átalakulása pedig az utóbbi évtizedekben a művészettörténeti kutatás és képtudomány központi kérdésévé vált.

Szent Márton Monostor e közösség múltjából, gyűjteményeiből felhalmozott lelki és szellemi értékek megismerésére, oktatásra, ismeretterjesztésre hívja meg az idelátogató honfitársakat és a világörökség értékei iránt érdeklődő utazókat.

(Várszegi Asztrik: Pannonhalma kiállítóterei in: Kép és kereszténység: Vizuális médiumok a középkorban. – szerk. Bokody Péter. – Pannonhalma: Pannonhalmi Főapátság, 2014. p. 4-7.)

A PANNONHALMI FŐAPÁTSÁG 2014. ÉVI KIÁLLÍTÁSAI

Ikon és ereklye: Képtisztelet Keleten és Nyugaton

(2014. március 21.-november 11.)

Kép és kereszténység: vizuális médiumok a középkorban

(2014. július 3.-szeptember 30.)

 (Részlet Bokody Péternek a kiállítások kurátorának, valamint a katalógus és tanulmánykötet szerkesztőjének a kötethez írt előszavából.)

„A Pannonhalmi Főapátság 2014-ben két, egymáshoz kapcsolódó kiállításnak ad otthont. Az *Ikon és ereklye: képtisztelet Keleten és Nyugaton* (2014. március 21.–november 11.) és a *Kép és kereszténység: Vizuális médiumok a középkorban* (2014. július 3.–szeptember 30.) című tárlatok nem pusztán a Főapátság régi és új kiállítóterei között létesítenek kapcsot,

hanem a kettős tér lehetőségeit kihasználva két irányból közelítenek a középkori képhasználat problémájához.

A középkorban a képek túlnyomó többségének funkcióját a keresztény vallás igényei és céljai határozták meg, kimondottan világi céllal kevés mű született, a művészet a művészetért fogalma pedig ismeretlen volt. Az *Ikon és ereklye* alapvetően a képtisztelet, a *Kép és kereszténység* pedig a képi médiumok kérdéseit járja körül a középkori kereszténységnek.

A két kiállításához közös katalógus készült *Kép és kereszténység: Vizuális médiumok a középkorban* címmel. ... A két kiállítás kombinációjának eredményeként a középkori vizuális médiumok áttekintése egyben a történeti folyamatok dinamikáját sem fedi el. Ennek köszönhetően a tárlatok és a katalógus egyszerre mutatják be a középkornak a modern kortól gyökeresen eltérő, gazdag vizuális kultúráját korabeli kontextusában, és ugyanakkor körvonalazzák a legfontosabb modern kép, a festmény kialakulásához vezető történeti összefüggéseket.” A katalógus és tanulmánykötet adatai: *Kép és kereszténység: Vizuális médiumok a középkorban.* – szerk. Bokody Péter. - Pannonhalma: Pannonhalmi Főapátság, 2014. 311 p.

A kiállításon a táblaképeken, liturgikus eszközökön, színes üvegablakokon túl olyan szenzációs kódexeket láthattunk, mint:

Tetraevangelion – Janus Pannonius evangéliumoskönyve

(11. sz. közepe, Bizánc – Budapest, ELTE Egyetemi Könyvtár)

Evangelistarium

(11. század vége, St Blasien(?) - Sankt Paul im Lavanttal)

Reichenauai sacramentarium

(980 körül, Reichenau - Sankt Paul im Lavanttal)

Reichenauai misszálé

11. század eleje, Reichenau - Sankt Paul im Lavanttal)

Pozsonyi misszálé

(1420/1440-es évek, Pozsony - Budapest, OSZK)

Pálóczi-misszálé

(1439 előtt - Budapest, OSZK)

Mátyás-graduale

(1480-1488 - Budapest, OSZK)

Premontrei berviárium és collectionale

(14. század vége - Budapest, ELTE Egyetemi Könyvtár)

Horae Beatae Mariae Virginis - Pannonhalmi Hóraskönyv

(1500 körül – Pannonhalma, Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár)

Könyvborító (15. század vége – 9. század harmadik negyedében készült elefántcsont berakással)

(A 15. század végén, a Felső-Rajna-vidékről származó ezüstvasalású, részben aranyazott, öntött ezüst keretben, a 9. század harmadik negyedében készült elefántcsont relief berakás, Metzben készült – Sankt Paul im Lavanttal)

közreadja a szerk.

